

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadienis priedas

2000 m. sausio 29 d.

Nr. 21 (5)

Saturday supplement January 29, 2000

No. 21 (5)

Žavi penkmečio sukaktis

Bronius Nainys

Penktadienio vakaras. Pen-sininkui tik drybsoti. Pasaulio lietuvių centre, Lemonte, šeštadienį — koks nors ren-ginys, paroda; sekmadienį — pamaldos, pietūs, koncertas. Tad senam reikia atspūsti, pasiruošti. Taigi ir drybsau, tingiai vartydamas *Draugą*. Tik staiga vos ne akys iš kak-tos — paskutiniame puslapyje žinutė: ši vakarą, pusę devy-nių, Dailės muziejuje, „Daina-vos“ ansamblio vyrų okteto koncertas — pirmos jų įrašo juostelės sutiktuvės, o taip pat ir penkmečio sukaktuvės. Ruošia Čikagos Lietuvių jau-nimo sąjunga. Vadinasi, ir ji dar gyva, prieš koncertą dar ir užkandį žada. Ir ritosi iš guo-lio. Ne, užkandį neisui — „ka tu ten veiksi, ten tik jauni-mui“ — bambtelį žmona. „Bet koncertas tikrai bus geras, su juostelė nupirkau, paklau-syk“.

Juostelėje pirmoji daina — net iš vardo negirdėta: „Dabi-lutėli, dabile“ — liaudies žo-dziai, Anatolijaus Lapinsko muzika. Iš pradžių skamba keistokai. Stipriai įtempiu auš — koks puikus skiemenu, net priebalsių, išdavinimas, aiškus kirciavimas, gražus, iš-lygintas bendras sąskambis. Po jos — jau girdėtos, lengves-nės: „Ant kalno karklai“, „Vaikščiojau“, „Gvazdikai“, jaudinanti partizaniska „Kur gimta padangė“, o toliau — pagal liaudies žodžius Jono Tamulionio „Greitakalbės“ — „Virvė virvelė“, „Geri vyrai“, „Rats ratą vytų“. Jas dar ir „greitadinėmis“ pavadinau, ir žemai lenkiu galvą okteto vadovui Dariui Polikaitiui už nuopelnus: puikiai paruoštas, puikiai atliktas labai įdomus kūrinys. Po jos — juostelėje dar aštuoni, kruopščiai pa-rinkti, meistriškai įdainuoti kūriniai. Juos klausau, gran-dydamas žilus barzdaplaukius — apsiėjęs į koncertą gi neisi, nors ir penktadienio va-karas. Kelnes skubiai ant kin-

kų, palaidinukę ant nugaros, o į centrą man tik trys minutes.

Dailiai išsipusčius aštuo-nis vyrus paveju, laiptais be-sileidžiančius į Dailės mu-ziejų — ten pat, kur prieš pen-kerius metus jie padainavo mums tris daineles, taip pra-giedami savo dainingą, rūpes-čiai, vargais, bet ir dideliais džiaugsmiais išmargintą, kelio-nę po šio lietuviams taip mielo meno pasaulį. Jauni vyrai, linksmai nusiteikę, šypsoda-miesi, žengia į pedą nuo klau-sytojų paaukštintą aikštelę. Vos tik paskutiniam įkopus, vadovo mostas, ir iš naujo su-skamba, tik prieš pusvalandį girdėta ta pati „Dabilutėli, dabile“. Išiklausau atidžiau — ar kokios priekabėlės nerasiu? Tik ne aš. Abejoju, ar ką nors rastų ir muzikoje labiau iš-prusę klausytojas. Koncerto programoje tos pačios dainos kaip ir juostelėje. Antroje da-lyje — dvi angliškos. Jos, sako vadovas, supažindinti klau-sytojus ir su antrąja kultūra, ku-riai mūsų jaunimas irgi nėra abejingas. Labai gerai — taip jis tampa tik turtingesnis, dvasinių vertybių žmogū mie-kada ne per daug. Šalia manęs sėdinciam klausytojui Brazeal Dennard „traditional spiritual“, „Hush“ dvelkia Jes-se Jackson. Gal ir taip? Vado-vas Darius Polikaitis aiškina, kad ši daina taip pat primena išsivadavimą, buvusių Afri-kos amerikiečių padėtį, taigi mums gal irgi nesvetima. Bet M. Bartholomew „traditional chantey“, „Shenandoah“ man praskambėjo nuostabiai gra-ziai. Pagal vadovą, joje irgi išreiškiamas mums artimas il-gesys, kažkoks praradimas, taigi ryšys ir su mūsų jaus-mais. Amerikietiškuose kūri-niuose ryški ir šiek tiek kitoks okteto stilius — lyg ir arčiau „pop“. Nors, kaip vadovas sako, lietuviškus jis bando lai-kyti arčiau itališko „Bel Can-to“, kur gražūs, skambūs, ly-gūs tonai, žodžiu — švelnus, gražus dainavimas. Nors tai ir

labai sunku pasiekti, bet tų tvirtų vyrų balsai daugelyje dainų tokiu švelnumu ir pa-sižymi. Be to, vadovas pa-sileidžiančius į Dailės mu-ziejų — ten pat, kur prieš pen-kerius metus jie padainavo mums tris daineles, taip pra-giedami savo dainingą, rūpes-čiai, vargais, bet ir dideliais džiaugsmiais išmargintą, kelio-nę po šio lietuviams taip mielo

prie koncerto derinosi vykęs humoristinis žodinis tarpas, nuotaikingai rišęs daininin-kus su klausytojais. Taip pat koncerto eigoje Marius Poli-kaitis — vienintelis baritonas — klausytojus įdomiai supa-zindino su okteto nariais: Da-rius Polikaitis (vadovas) ir Kastytis Šoliūnas — pirmi te-norai; Audrius Polikaitis ir Marius Tijūnelis — antri te-norai. Tadas Stropus ir Liudas Landsbergis — bosai. Taigi tik septyni, tačiau Marius pavi-dinimą teisingai prie piano sė-dinciu akompaniatorium Vidu Neverausku, paaiškindamas, kad dar praėjusiais metais buvo aštuoni dainininkai, bet tarnybos reikalai nebeleido to-liau oktete dainuoti Arui Norvilai — vienai dainai jis visgi buvo iš to „archyvo“ iškviestas. Tikiu — reikalai pagerės ir Aras sugrįš. „Kaip jūs iš viso išsilaikote drauge — tar-nybos, su jomis surištos ke-lionės, studijos, o pačiam dar ir visas „Dainavos“ ansamblis, vaikų choras, darbas duonai, taip pat ir šeima?“ — klausiu vadovą Darių. „Labai gera žmoną turėti“, — atsako šis malonus, draugiškas ir šiltas žmogus, atrodo, niekada ne-prarandęs nei geros nuotai-kos, nei šaltų nervų. Taip pat apie marčią kalbėjo ir jo mama, per koncertą su savo vyru sėdėjusi šalia manęs, kai po koncerto pro šalį praeida-mas kitas sūnus — Audrius šypsodamasis padovanojo jai scenoje užtarnautą gėlę. Irena ir Juozas Polikaitiai tikrai turi kuo didžiulius: trys puikūs sūnūs ir dukra Rima (šiuo laiku ji Urugvajuje darbuojasi Pietų Amerikos jaunimo sto-vykloje), visi mokslus baigę profesionalai, muzikalus, dai-nuoja, groja, visi gražiai tai-sykingai, be jokio akcento kalba lietuviškai, uoliai daly-vauja lietuviškoje veikloje. Pa-vyzdinga lietuviška šeima — atpildas tėvams už daugelio metų sunkų darbą ir neįkai-nuojama dovana lietuvių tau-tai.

Išsilaikymas drauge yra ne-lengvas, tačiau visi okteto da-lyviai supranta jo svarbą, šiltą visuomenės atsiliepimą, taip pat ir šeimoje įsijaustą pa-reigą lietuvių, meilę tautos kultūrai, ypač dainai. Dėl to kiekvienas dalyvis ką nors au-koja, kokia nors dalis jo gyve-nimo nukentčia. „Už mane žmona dažnai ir žolę nupjau-na“, — nuodėmingai prisipa-zįsta okteto vadovas. O darbas su vaikais gal priaugins ir oktetiui pakaitalų. „Juk anksčiau kažkas ir mus taip mokė“, — priduria.

Koncerto klausėsi, deja, ne daugiau kaip 70 žmonių, nors įėjimo mokestis buvo tik auka. Bet atsilankiusieji po tokio

„Dainavos“ ansamblio vyrų oktetas, išleidęs pirmąjį savo dainų įrašą. Iš kairės: Tadas Stropus, Aras Norvilas, Audrius Polikaitis, Marius Tijūnelis, Liudas Landsbergis, vadovas muz. Darius Polikaitis, Marius Polikaitis, Kastytis Šoliūnas. Nuotr. Rimos Polikaitytės

šaukaus vakaro skirstytis ne-skubėjo: kalbėjosi, vaišinosi Jaunimo sąjungos paruoštais užkandžiais, pirkė įrašus, ku-rių bent tūkstantį reikia par-duoti vien tik jų pagaminimo išlaidoms apmokėti. Dešimt tūkstančių dolerių kainavo jų išleidimas, — sako Darius ir Audrius Polikaitis sekmadienio vakare, kai šitiekom pa-sikalbėti apie visą jų penkerių metų veiklą.

O ji prasidėjo labai kukliai, nors daug žmonių, daug metų, daug kalbėjo apie tokio nedi-delio, populiarus ir, svarbiausia, pigaus keliauti! dai-nos vieneto reikalingumą. Vieną dieną tame pačiame centre du jauni, balingi vyrai — Kastytis Šoliūnas ir Liudas Landsbergis sutiko Darių Poli-kaitį ir paprašė juos ir dar tris jų draugus pamokyti dai-

nuoti, nes jiems reikėjo atlikti kažkokią programą. Darius pasiūlė pridėti dar du savo brolius ir sudaryti aštuo-nis. Jie išmoko „Vaikščiojau“, „Arą“ ir 1999 spalio kažkuria dieną PLC, tame pačiame Dailės muziejuje, nuo tos pa-čios pakylės jas mums gražiai padainavo, nusiteikę savo kar-jerą taip ir pabaigti.

Bet, va, taip neišėjo. Pirmą pasirodymą išklaušę arba iš kitų apie jį girdėję, žmonės pradėjo kviesti juos trumpiems proginams pasirody-mams, daugiausia kaip priedą prie kitų ruošiamų PL pro-gramų: PL centre prie varti-nukų pietų, padainuoti po-kyliuose, Čikagos jaunimo centre, „Seklyčioje“ — gal tris keturis kartus per metus. Todėl reikėjo išmokyti daugiau dainų, ir taip „prisigaminę“ jų

iki viso koncerto, kurį pirmieji išgirdo Floridos lietuviai. Pas-kui koncertuota, buvo Čika-goje, Clevelande, Detrote, New York, Vašingtone. Iš viso buvo atlikti šeši koncertai. Re-pertuare — apie trisdešimt dainų, keletas giesmių. Jis įvairus: harmonizuotos liau-dies dainos, šiuolaikiniai kū-riniai iš Lietuvos, partizanų dainos, net ir populiarios es-tradinės dainos. Tačiau vado-vas mano, kad repertuaras jau „paseno“. Būsimuose pasirody-muose bei koncertuose ne-benorėtų kartoti į juostelę įrašytų dainų, todėl nuo Nau-jųjų metų pradėjo ruošti naują repertuarą. Tačiau koks jis bus, dar negaliu pasakyti, — sako Darius — leiskome jam šaltinių, naujų leidinių iš Lie-tuvos, naujų ryšių su Lietuvos kompozitoriais, kitų panašių vienetų įrašų, klausomės nau-jos muzikos. „Be abejo, bus pora ir amerikietišku kū-rinelių, — pastebi Audrius, — juk mes esame visgi dviejų kultūrų žmonės, jų yra ir tarp mūsų klausytojų. Be to, įdomu ir kūrinius, jų turinį, muziki-

nę dvasią, sandarą palyginti, nes yra daug panašumų. Ir amerikiečiai už savo laisvę ko-vojo“.

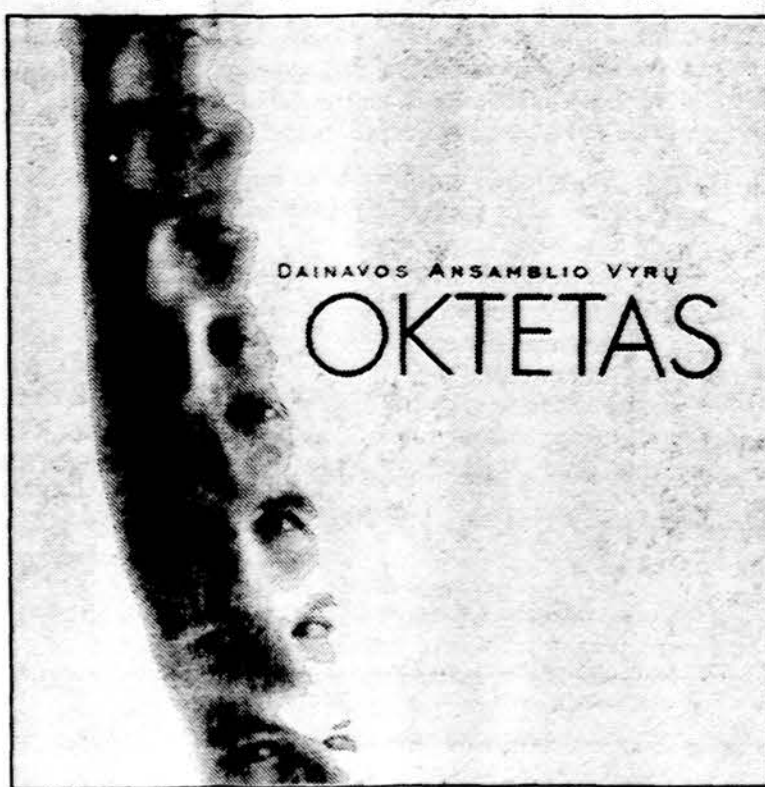
Pabaigoje pakalbame dar ir apie piniginius reikalus. Jų užnugaris ir kartu laimė — „Dainavos“ ansamblis. Jo lėšo-mis ir įrašai išleisti. Dabar ok-teto nariai stengiasi juosteles pardavinėti ir bent dalį pinigų gražinti. Žmonės jas perka. Oktetas garsėja, daugiau kvie-timų koncertuoti ateina iš ki-tur: kovo 19 d. koncertuos Los Angeles, balandžio pabaigoje Clevelande. Nepriestarautų ir Lietuvoje pasirodyti. Ir tik-riausiai klausytojų nenuviltų. O Lietuva jiems rūpi. „Tėte, turbūt netikėtai, kad JAV gimė, augė, brendė tavo vaikai taip noriai vyktų į Lietuvą ir taip mielai, nuosirdžiai, drau-giškai bendrautų su gimine-mis, su kitais jos žmonėmis“, — vienoje tokioje draugijoje Vilniuje priminė Darius.

„Sunkiai“, — atsiliepė, daug pastangų tai krypčiai kartu su žmona Irena skyręs ir dabar jomis besidžiaugiantis, šeimos tėvas Juozas Polikaitis.

„Kol kas ir aš sunkiai, tačiau manau, kad ir mano vaikai taip darys“, — viltigai masto Polikaitis sūnus, okteto vadovas Darius. Ir tai jau pa-kankama priežastis Lietuvių fondui jų koncertinę kelionę į Lietuvą apmokėti.

Muz. Darius Polikaitis

Kastytis Šoliūnas, Audrius Polikaitis.

Repeticijos įkarštyje — „Dainavos“ ansamblio vyrų okteto nariai (iš kairės): Audrius Polikaitis, Marius Tijūnelis, Marius Polikaitis.

Aras Norvilas, Liudas Landsbergis, Tadas Stropus.

Janinos Degutytės Lietuva

Dr. Raminta Pemkutė-Mastienė

Poetė Janina Degutytė gimė 1928 m. liepos 6 d. Kaune, Nemuno pakrantėje, o namo gale augo aukštas klevas.

Aš kadais atėjau liepą į šią žemę —

Kas vakar netekti saulės ir kas ryt susitikti su aušra.

Aš atėjau aiškiaregės akim apžvelgti pasaulį

Ir slinkti apgraižom kaip akiai, atsidūžiant į akmenio

sienas.

Kad pagirdytų ledų ir ugnį neišsunkantis miško šaltinis.

Kad pagirdytų iš molinio gsočio tviškes pienas.

Atėjau ieškoti ir ilgetis. Ieškoti ir ilgetis.

Šimtą kartų paklysti ir vėl atrasti save.

Ir įbrukti į saują kažkam nejuočių šilumos kšnelį kaip

duoną.

„Tėvas — statybos technikas — nuolat važinėjo po kaimus. Vasarą kartais ir mane pasiimdavo. Taip ir keliaudavom trise — mes abu ir didelis protingas šuo“, — rašo savo autobiografijoje (Tarybų Lietuvos rašytojai, Vilnius, 1977).

Okupacijos viena po kitos su visomis baisybėmis, karas su savo pasekmėmis užklupo ją pačioje jaunystėje. „Aš gyvenau savo pasaulyje su žole ir medžiais, su paukščiais ir akmenimis. Visi jie buvo labai geri, vienas kitą mylėjo ir mane gindavo nuo viso pikto. Paskui aš ilgai nenorėjau sutikti su tuo faktu, kad žmogaus ranka gali būti sunkesnė už akmenį“ (Tarybų Lietuvos rašytojai, Vilnius, 1967).

Svetimų lektuvų užimas ir spiegia sirenos...

Svetimų uniformų šešėliai prie klevo, prie klevo!...

Ir juodais apvais telegramos... ir karstas ne vienas.

Ir gaisrai kažkieno akyse per ilgus naktis žioravo...

Pačioje jaunystėje neteko savo globėjų: tėvo (1942 m.) ir senelės (1946 m.). „Paskui mane globėjo knygos. Ir — labai anksti — muzika. Pirmiausia atėjo Beethovenas. Aš irgi norėjau būti tokia laisva ir stipri, kaip jis“.

Pati užsidirbdama pragyvenimą, baigė gimnaziją (1948 m.) ir Vilniaus universitete lituanistiką (1955 m.). Liga studijų metais. Šitas jaunystės palikimas, dvasiniai smūgiai, paliko neįdildomas pėdas jos kūrybos keliui.

Nenuostabu, kad jos kūrybos spalvos yra tamsios: juoda, violetinė, mėlyna, raudona. Tik kontūrams išryškinti vartoja geltoną rugių bei langų šviesos spalvą. Kažkas panašu į Rembrandt paveikslus.

— *žodis trumpas, tarsi Čiurlionio paveikslas, kietas, tarsi Sibelijaus „Finlandija“, dramatiškas, lyg Beethovenio simfonija.*

Degutytės eilėdara laisva. Ji neadaug tekreipia dėmesio į ritmą ir rimą. Metaforos, simboliai ir alegorijos — dažnai jos naudojamos priemonės. Bet gal labiausiai krenta į akis nutilėjimai, „burnos užtaupymas“. Tarsi mokytoja „užveda ant kelio“, o pati uždavinio sprendimą palieka mokiniui, skaitytojui. Klausytis Degutytės yra sunku. Jos kūrybą reikia skaityti, turėti galimybę užsidentgi akis ir galvoti, kokia turėtų būti eilėraščio atomazga. O ta atomazga dažniausiai yra liūdna, netinkanti išsiblaškusiai auditorijai. Bet tuo patiu Degutytė pasidaro artima vienatvėje, specifinė kiekvienam atskirai.

Kažin ar Degutytė apskritai yra rašiusi proginių, užsakytų eilėraščių. Ji kuria, žiūrėdama į nakties tamsą, o ne į kaukes, transparentus, vėliavas, penkmečius, konstitucijas, traktorius. Jos dažnai vartojama raudona spalva yra kraujas gyslose ir persunktoje žemėje.

Degutytė rašyti pradėjo (sau), būdama vidurinė mokyklų. Vieną pirmųjų eilėraščių pavadino „Tau, tėvyne“. Lietuvos pradas užtinkame beveik kiekviename jos eilėraštyje. Jai ir Graikija lietuviška, ir Achilas lietuvis; dangaus skiautelė — tėvyne, ūkana — sava.

Trumpai apžvelgusi priežastis, kodėl Degutytė rašo šitaip, o ne kitaip, mėginasi sustoti prie poros eilėraščių, kuriuos papildysiu kitais jos kūrybos duomenimis. Tai yra neatsargi analizė, nes subjektyvi. Stengsiuos analizuoti ne formą, bet mintį, atsiimančią vienos skaitytojos dvasiniame veidrodyje.

Lietuva karalių daine

Visas eilėraščių ciklas skirtas Čiurlioniui. Gal jie vieni patių šviesiausių spalvų Degutytės kūryboje. „Palinko karaliai prie saulės židinio. ...Viržiai rausvi ir pienuoti berželiai. Žuvis ir žvaigždės upių dugne... O mano kraštas — šaltinių raštas, o mano kraštas — saulės legendoj...“. Lietuva šviesi, bet... tik legendoje. Kas tie karaliai? Gal pirkliai, ne mirę, apsaugą ir meilę nešantys, bet tykanti smurtu pasigrobti tą mažą gintaro kraštą. Poetė grįžta prie karalių temos ir vėliau, ne į Čiurlionio paveikslą žiūrėdama.

Karaliau, atleisk savo vergei ir maištininkei,

nuolankiai neklaužadai, tyliai ir nenutylantiai.

Tavo budeliams galvą nulenksiu,

bet ginklo neatiduosiu.

Tavo narvas toks pat nepalaužiamas,

kaip mano laisvė.

Lietuva — riekėle duonos

Duona — gyvybės šaltinis, ji — tiesa, ji — meilė. Prie jos priglunda geros nuvargusios rankos. Degutytė vis grįžta prie duonos. Prisiminimai, praeitis glaudžiai surišta su ja, ta rupia savo žemės duona.

Savo rankom

Aš iškepiu juodą duoną

Iš baltų rugių,

Iš baltų rugių to lauko,

Kur miega tavo tėvas

Ir tavo senelis...

Jei tu pavargęs ir alkanas,

Ji pasodins tave ir sutvirtins.

Jei tave beginklių užpuls —

Tepavirs tavo rankoj ji — akmeniui!

Poetė Janina Degutytė.

Bet ir žemė, lyg duona, nepakeičiama. Ji gyvybės šulinys, motina, pastogė. „Mes — tavo sielvartas ir džiaugsmas, mes — tavo gėda ir garbė“. Tu — žemė šventoji mūsų! Tu — mūsų duona rupioji!“

Lietuva — mažas lopinėlis

Degutytė nesiblaško po platų pasaulį. Ji prigludusi prie savo mažo tėviškes lopinėlio. Viskas, kas aplink, yra jos pažįstama, rankom paliesta, širdim ir ašarom paglostyta: Net Niobės, Edipas ar Orfejas, atrodo, lyg iš jos kaimo, dainuoja lietuviškąją Solveigą. To „mažiausio žemės kurtė... skamba... nuo džiaugsmo lig sielvarto — žmogaus širdis“.

Ji praeina, net nepastebėdama, ir mirtinus debesis, ir nuodytus vandenius, ieškodama tėviškes mažo upeliuko, ratienų, rugių, dvelkiančių... būsimo ryto pastogę ir suvargusiom protėvių rankom...“

...Ir dideliu pasauli, kur pažerta žerintų didmiestų
ir tylių, pamikštem prigludusių sodžių,
ar ieškau savo namų, žiūrėdama pro kiekvieną langą,
ar kas nors laukia manęs — — —

Lietuva — šarvų žvynas

„Istorija, istorija — skamba kaip muzika — kaip gyvas varpas Vilniaus koplyčioje“. Istorija eina pro tave, keisdama vėliavas ir vardus, tik žemė ta pati po mūsų kojom... Ji ne papi-rusuose surašyta, ne marmure, bet žmogaus širdy — jos atmin-ty, jos vilty...“ Nuo triumfo iki niekystės ji surašyta „mažoj begalinėj žmogaus širdy, irasyta — paslėpta — užkeikta...“ „Mano kūne — protėviai...“ Jie „šandien“, tik labai labai retai „vakar“ parodo šventadienišką džiaugsmą. Gal tik Čiurlionio karalių rankose sublizgėjęs žalčio šarvų žvynas. Žemė, ar jau pamiršai ant kuorų degančius lauzus?..“

Nuskambėjo sidabriniai prosenių dalgiai.

Nudarėjo vieškeliais mediniai vežimai —

Lyg birželio perkūnija.

Išdžiūvo šuliniai ir diemedžiai.

Užgeso naktigonų ugnys.

Ant upės kranto

Aukštojo žolei

Po dideliu gluosnio šešėliu

Miega baltas arklys.

O laukuos Ropintojėliai, lydeje į sukilimus, sibirius. „Krytių girios — praeitis visa...“

O mes,

Nuo kokio ešelono mes

Pradesim tą kelią?

Kas — priešas ar brolis —

Mums prie sukepusios burnos

Prinešęs, vandenį žemėn išpils?

Kas — sniegas ar molis —

Mūsų galvas ir savo delnus paims?

Pro grotas ar pro skafandrus

I saulę žiūrėsime?

Lietuva — padūmavęs gintaras

Su pušies kvapu ir kraujo atšvaistu.

Ilgiausių metų naktį

Ji pasirišo baltą šarelę, ištraukus iš skrynios,

Ir nuėjo į tvartą,

Ir pasikalbėjo su gyvuliais,

Kiekvienam davus po saują šieno.

O paskui sugrįžo į trobą,

Pastatė ant stalo keturias pilnas lėkštes

Ir keturis šaukštus,

Pataisė žiburį, kad degtų šviesiau,

Ir, sunerusi sausas rankas,

Atsistojo prie juodo lango.

I namus sugrįžta ir broliūdziai ir didvyriai, „nuo balto medinio slenkščio, už kurio pieno ir kraujo upės, prie pietų stalo, kur paduodama tulžis ir medus...“

O už namo kampo, to padūmavusio gintaro, laikrodžiai ir gelės nuduoda netikrą laiką.

Lietuva — tyriausias lašas

Net tamsiausia lapkričio naktį „kasdienybė žėri kaip spektaklis: nuo palaiminto medaus ir pienu geltonumo...“ Tik „neuz-puok pienu pūko, neuzpuok...“ Ir ko tos obelės po nuometais baltais, vaikšto ir ieško: „Rugiais užžėlusių pėdų? Ar po kviečių laukais užmigusio savo pirmagimio?“

O tas mūsų Vilnius! Galaktikų atplukdytas, žvaigždynų padovanotas, skalsutas laukinių ličių, išskentėtas, bet neatplė-šiamas ir... Mūsų!

Kaip nesidžiaugti, kaip nemylėti to tyriausio lašo!

Atsilaupį „sriam ir drėgnam smėly prieš Baltiją — ir iš-plauks iš vandens skaidrus kaip druskos kristalas rytas.“

Teviške,

šventas tavo vardas,

kasdien patėka saulė,

kas pavasarį

grįžta paukščių

ir nušvinta žoliai

žiemkentių laukas.

Lankos baltos ir geltonos —

žemės žodžiai paprasti.

Jų virpėjimas šį rytą

Prie širdies labai arti.

Aš praesiu, paklausysiu

Jų kuždėjimų, šauksmų

Kiekviena akis vedrino

Švies man ugnelė namų.

Išsipyk baltas kmynas

Su vedrynu prie Levens

Aš praesiu. Ar tas džiaugsmas

Po manęs čionai gyvens?

Lietuva — kraujo lašas

Taip gelia sėnarius nuo ežero vandens,

Ir džiūsta burna, ir akys drėksta nuo vėjo...

Tik mano rankos brolių sukepusio kraujo,

Tik mano rankos šitų marškinų neįvelėja...

Ir ką aš motinai parėjusi pasakysiu?..

O žaidi marškiniai, ir žydi raudonom tulpėm...

Ir kaip man išplauti tą neišplaunamą žlugtą,

Jei šiaurės vėjas mano gyvastį čiulpia?..

O buvo labai „paprasta“

Taj plačioj lygumoj —

ant rogių ir karvučių provėžų —

susiūbavo mėlynas mėlynas laukas —

pradžio linai.

Taj plačioj lygumoj —

ant žmonių ir eglių kaulų —

nusileido dangus.

Krauju nutaškytos sienos, spygliuotos vielos, kulkom suvarpytas sątuolas. „Baltu debesiu prigulei, visa gydati mūsų kraujais... O miršta šviesuliai ir orchidėjos tarp kraujo kvapo ir mėšlungio“, „Ir mūsų vakaras tylus kaip sąsara“.

Nežinomi kapai nesurasti žvilgsniu. Todėl ir „šaukštas — toks nereikalingas, kai be tavęs... žemė visa šventa, nes ten tu...“

Bet tai stiprybės šaltinis, nes

Gali pasikalbėti su išėjusiais... Ir esančius geriau suprasti.

Nušvinta praėjusi kaip ekrane.

Prisiekai smilčiai tu nuo kapo nesurandamo

Ir išlaikysi, ką išplėst sunkiausia — savo Atmintį.

Tavo vardas Lietuva

Janina Degutytė ryškiai išsiskiria iš kitų tuometinės okupuotos Lietuvos poetų. Ji dainuoja sau — tamsoje, gėlmėse. Ji nesisupa beprasmių karuselė. Jos žodis baises, sukrečiantis. Situacijos dramatiškumas, iš paties širdies gelmių. Jos mintis tarsi Šuberto „Nebajtoji“ simfonija.

Raudonom raidem

Tylomis rašau sniege

Vieną vardą, vieną vardą...

LIETUVA.

Skambėkite, varpai,

iš nušerkėjusių bokštų,

iš visų užkeiktų ežerų.

Baltais balandžiais neškite pasauliui

mano žemės vardą.

Neverk, duona, neteisųjų valgoma.

Būk skalsi, broliškumo druska.

Nesialėk, saule,

šviečianti kraujui ir laujui.

[išžiūrėk į mūsų akis —

ten plaukia tavo laivai,

ten debesis meta lakų žėbėlį lyg paukštį.

[išlausk į mūsų tylą —

ar neatpažįsti savęs?

Savo skausmo ir išdidumo?

O mes pasilieham.

Laukti.

Mūsų sparnai šimtąkart

budelių ir pranašų nukirsti.

Mes jau seniai įpratome

patys sau susikurti ugnį.

Šventas laukų birteli,

palaimink mūsų rankas —

kad neįkeiktų upės,

kad neįmirtų medžiai,

kad griežtė nemutilty

šviesų vabaraž

avizų lauke.

Eilėraščių ištraukos iš J.

Degutytės rinkinio Tylas va-

landos, Vilnius, 1978.

Aktorė Irena Leonavičiūtė (kairėje) ir poetė Janina Degutytė.

Išvalius

ivykiai

ESTAS PAAVO JARVI — VADOVAUS CINCINNATI SIMFONIJAI

Po ilgo ieškojimo, koncertų bei svarstybų Cincinnati (Ohio) Simfonijos administracija ir mecenatai išrinko estą Pavao Jarvi naujuoju dirigentu, pradedant 2001 m. sezoną. Kadangi yra labai ribotas skaitius to nepaprasto talento muzikų, jų paklausa didelė ir jie dažnai savo darbą dalina tarp kelių tarptautinių orkestrų. Dabartinis direktorius Jesus Lopez-Cobos po 14 metų iš Cincinnati grįžta į Europą, o Jarvi, kuris nuo 1985 m. yra Amerikos pilietis, apsisprendė priimti Cincinnati Simfoninio orkestro pasiūlymą ir čia persikelti.

Jarvi gimęs Taline, emigravęs į JAV 1979 metais. Jo tėvas Neemi Jarvi yra Detroito Simfonijos orkestro muzikos direktorius; brolis Kristjan Jarvi yra pianistas ir direktoriaus asistentas Los Angeles filharmonijoje, o sesuo Maarina Jarvi groja fleita Madrido Simfonijos orkestre.

Nedidelė Cincinnati estų bendruomenė pasižymi savo tautietiško džiokimais, o į jų džiaugsmą jungiasi ir vietinė lietuvių visuomenė. Neseniai vykusioje spaudos konferencijoje maestro Jarvi pažadėjo į savo programą įtraukti daugiau skandinavų ir estų muzikos.

Danutė Bieliauskienė

RAŠYTOJOS PREMIJA — POETUI

Ievos Simonaitytės laureatu tapo klaipėdiečių poetas Gintaras Grajauskas. Š.m. sausio 24 d. I. Simonaitytės vardo viešosios bibliotekos skaitykloje jam buvo įteikta rašytojos premija už ketvirtą poezijos knygą *Kaulinė duobė*. Jau 14 metų Klaipėdos apskrityje kasmet I. Simonaitytės premija skiriama už meniška brangų kūrinį, ypač jei jis susijęs su Mažąja Lietuva. Laureatas G. Grajauskas sako, kad premija yra tarsi šventė, bet iš esmės jo gyvenimo nepakeičia. (Elta)

TEATRO FESTIVALIS ČIKAGOJE

Marija Stulpinienė. „Venera“ (Aušrinė).

„Man labai gaila krintančios žvaigždės“

Klaipėdiečiai Marijai Stulpinienėi 2000-ųjų metų sausio 1 dieną, kaip ir visiems buvo pasaulinė krikščionybės jubilėjaus šventė. Tačiau Marija šią dieną pažymi ir kaip savo gimtadienį. Ta proga uostamiesyje kavinės „Bijūnas“ salėje, buvo atidaryta jos darbų paroda.

Tautodailininkės Marijos bemiegės naktys prasidėjo nuo tada, kai prieš 20 metų, ji įsigijo... teleskopą. Jau tiek pat metų giediomis žiemos ir vasaros naktimis Marija „skaičiuoja žvaigždes“, nemiega. Ji nuosekliai stebi mėnulį, laipioja jų krateriais, skaičiuoja Saulės dėmes. „Puikūs Saturnas nebologai matomas ir plika akimi, bet iki teleskopo išradimo nebuvo galimybės pamatyti jo žiedų, kurie yra vieni gražiausių objektų visame dangaus skliaute,“ — sakė ji.

Marijai suteikia galimybę matyti Paukščių Tako galaktikos vaizdus, kurioje ir mes esame, galingas, 170 kartų didinantis, teleskopas. Tik jo dėka Marija keliauja po žvaigždynų spiečius, žvėsi Jupiterio, Veneros (Aušrinės) pasauliais. Prieš porą metų ilgus vakarus stebėjo paslaptingąją ilgauodegę Halio Bopo kometa. „Man labai gaila žvaigždės, į kurią įsitūri ir beveik įsimyli, o, ji ar meilės žvilgsnio neatlaikiusi, staiga sudega ryškioje liepsnoje ir krinta“, — kalbėjo Marija.

Iš tikrųjų, kokie siaubingi būna rugpjūčio žvaigždžių lietus. Sunku atitraukti akis nuo grožio galaktikos vaizdų. Ilgai sėdi moteris po to, brėžiant aušrai, stengiasi įminti begalybės klausimą. Visatos paslaptį, bet tai turbūt žino tik pats didžiosios gamtos Kūrėjas.

Žvelgiant į dailininkės sukurtus paveikslus, jauti, kad ji, ieškodama siužetų naujiems darbams, naudoja nežemiškus, tik jai vienai suprantamus, vaizdus. Marijos paveiksai, kaip ir Čiurlionio kūriniai, ilgam prikausto žiūrovo žvilgsnį.

Kad Marija semiasi kūrybos peno vien tik iš galaktikos vaizdų, būtų ne visai tiesa. Marija — žemės vaikas. Ją dažnai galima sutikti pajūryje, Girulių girioje su drauge Liuda. Jas galima matyti nuo

Jūros vartų iki pat Karklės kaimo pajūrio ruože. Dailininkė domina kiekviena įmanios formos šakelė, bangų nūglindintas akmenėlis, rėvėtas medžio gabalas ar keltas. Tokių radinių pilni jos namai. Pašalinei akiai nesuvokiama jų vertė, bet menininkė juose mato gamtos stebuklą, kuris atveria duris į kūrybos jausmų ir išgyvenimų pasaulį.

„Gimiau pačiu šalčiausiu metų laiku, todėl nebijau šalto oro, įprantu naktimis prie atviro lango budėti prie teleskopo“, — sako Marija. Marija Šaulytė-Stulpinienė save mato Klaipėdos senamiesčio Daržų gatvės nertingame, laibakoje, strazdanota mergaitė. Nė nepajuto, kaip užaugo, baigė mokslius, sukūrė šeimą, užaugino du vaikus — Kristiną ir Mariją. Rimtai susidraugavo su menu nuo 1975 m. Netrukus suprato, kad tik supantis pasaulis ją paskatins kūrybai ir ieškojimams. 1986 m. ji surengė savo pirmąją personalinę parodą, o už metų jau antrąją tapybos parodą. Jaunoji menininkė dalyvavo daugelyje Lietuvos ir užsienio kraštų parodų. Didžiulė dalis jos darbų yra užsienio meno galerijose ir privačiuose kolekcionieruose, nes šie darbai mielai perkami. Marijos kūrybinę samonę val-

Marija Stulpinienė. „Paukščių Takas“.

do nežemiški simboliai: praplyšęs dangus ir žvelgiantis akys, žvaigždynai iš planetos („Du pasauliai“, „Gyvybės pradžia“, „Paukščių Takas“, „Andromedos akys“) bei kiti fantastiniai motyvai.

Malonu, kad dailininkė, ieškodama savo kūrybai peno danguje, neišsivaizduoja meno bei žemės, vandens, medžių, paukščių ir žmogaus palytėjimo.

Antanas Juškevičius

Miražo menas

Christian Narkiewicz-Laine

Likimas Algimantui, Keziui lėmė būti fotografu. Noredamas būti geru fotografu, Algimantas Kezys kreipia žvilgsnį į erdvę, didesnę, nei jis pats, didesnę, nei gatvės ar miesto, kurį jis yra taip nuostabiai vaizdavo, peizažas. Susidūręs su atsivėrusiu vaizdu, jis jam nepasiduoda, nesileidžia jo nustelbiamas ir neleidžia jam užgosti mūsų — žiūrovų. Jis leidžiasi įtraukiamas, užvaldomas, nunešamas vaizdo tik tam, kad galėtų interpretuoti aplinkinį pasaulį; ir ne tam, kad pateiktų jį kaip pramaną ar kaip priešpriešą tikrajam atšauriam miestui, o kad implikuotų kūrybos jėgą ir formalią savo meno energiją su miesto peizažu. Mes leidžiamės užvaldomi, panardinami į architektūros abstrakciją, nuo šėšelio iki detalės persunkta laike ir erdvėje sustingusiomis akimirkomis, kad paprasčiausiai atrastume save. Fotografas menininkas, kaip poetas, vengia savo vaizduojamų peizažų — geru ar blogu, politi-

niui ar mitologinui — reikšti moralines nuostatas; jis tenori paprasčiausiai žvilgtelėti į užsleptą akimirkos reikšmę. Algimantas Kezys nori mums atverti savo viziją.

Savo naujose darbuose albume *Čikaga 2000* A. Kezys neaprasitenkina paprastu miesto geometrijos, šėšelių, abstrakčių vaizdavimu, kurį taip puikiai buvo įvaldęs praeityje. Šiuose darbuose mes nardinami į kitokią realybę. Mes atskiriami nuo kasdienio mus supancio pasaulio; keista egzistencija esanti dar keistesnėje aplinkoje. Šie A. Kezio mums rodomi įvaizdžiai — tai mėginimas atgaivinti mums mūsų pačių praeitį ir dabartį, iš naujo pažindinti su vietomis ir prisiminimais, pro kuriuos praeiname, jų neapastebėdami, parodyti tai, kas pažįstama ir nepažįstama. A. Kezys mėgina atgaivinti mūsų pojūčius, jausmus, siekius, svajones, prisiminimus, susijusius su kasdienėmis, įprastomis vietomis.

Šie įvaizdžiai yra miražo leksikonas — ryškiai savo transcendentinėje prigimtyje šviečiančios, dviguba prasme besiskleidžiančios optinės iliuzijos. Veidrodys veidrodyje. A. Kezys, padedamas įvairių spalvų ir tankių šviesų sluoksnių, manipuliuoja savo įvaizdžiais, kuriuose pastatai, miestas, laivas, oazė dykumoje atrodo labai arti, labai pažįstami, bet iš tikrųjų piešiami kaip vaizduotės pramanai. Iš naujo yra atrandama tai, kas atrodo tikra, bet yra netikra, panašiai, kaip skaitant grožinę literatūrą. Pasaulis yra knyga, kuri, kaip ir visos knygos, laukia, kada ji bus sunaudota ir sudeginta.

Algimanto Kezio fotografijose įvykiai ir vietos išnyra ir suyra, nes yra tokie netikroviški, o tai padeda mums juos geriau suvokti. Fotografijos tarytum persekioja mus savo pažįstamumu ir tuo pat metu neatpažįstamumu, ir taip sukuria keistą dramą; jos iš-

kreiptos, kad nepažintume aplinkos, kurioje gyvename ir dirbame, mylime ir neapkenčiame, gyvename ir mirštame. Visi esame patyrę jausmą, kai, atrodo, atpažinti save; galime tai paprasčiausiai vadinti *dejas vu*, tačiau iš tikrųjų šie momentai pažymi vietas, kurias mes patys sau lėmėme atpažinti. Savęs pažadinimo procesas yra su paskirtosios lėmties išpildymas. A. Kezys, savo fotoaparato pagalba, vizualiai judėdamas iš vieno laiko į kitą, siekia, kad mes pamąstyume apie tai, ką jaučiame, iš naujo suvokdami praeitį ir dabartį.

Vaizdas dega, skiriasi, nyksta, keičiasi; menas yra kaip kova prieš imponuojančius įvaizdžius. Jei neturėtume vaizduotės ir nekurtume įvaizdžių, mes tiesiog replikuotume daiktus tokius, kokie jie atrodo, ar leistumės jų užvaldomi, manydami, kad jie iš tikrųjų yra tokie, kokie kaip atrodo. Jei šie įvaizdžiai nedegytų, nesisuktų, nekeistų spalvų, nepersikreiptų, jie būtų realybės ar realybės iliuzijos veidrodys.

Kaip fotografas, A. Kezys siekia pasakoti apie pasaulį naujai tiek, kiek jam leidžia meninės išraiškos priemonės. Jis eina savęs link, eina per save, kad peržengtų slenkstį į platesnę patirtį. Stebėtojas siekia išnykti, tapti įvaizdžio dalimi. Tai įrodo, kad yra įmanoma eiti į tam tikrą teritoriją, giliai į gyvenimo širdį, o taip pat panerti į tai, kas nežinoma, ir į laiko bei erdvės anonimiškumą.

Efektas toks, lyg bustum iš sapno — „vaiduoklis“ vėl transformuojasi į peizažą ar miesto vaizdą. Tuštuma vėl grįžta į gamtos tylą, tačiau veda į aukštesnę ir labiau apibrėžtą prasmę. A. Kezio nuotraukose kalba tampa fizine. Ji sukuria medžiagos poeziją, kurios pagrindas — įvairių formų švytintomis spalvomis nuspalvintas tinklas. Spalvų pagalba A. Kezys greitai ir spontaniškai stato vieną daiktą ant kito, akmenį ant akmenų, miestą ant miesto, pasaulį ant pasaulio beveik taip, lyg negyvoji gamta būtų gyvas organizmas. Galiausiai akmuo, miestas, pasaulis turi pulsuoti gyvybe ir dalintis egzistencijos kūriniu; jie turi turėti savyje pačiuose esančią neišsenkančią gyvybę ir paslėptas vertybes.

Stai tuomet fotografija ir fotografas atsiveria, kaip skaidri ir stipri vizija.

Iš anglų kalbos vertė
Karilė Vaitkutė

Europiečiai peržvelgia Europos sąjungą

New Yorke veikiantis BATUNas (Baltijiečių draugija Jungtinės Tautos) pranešė apie gruodžio mėnesį Tampere mieste, Suomijoje, įvykusią svarbią tarptautinę konferenciją „Piliiečių darbotvarkė 2000 — Nevalstybinių organizacijų forumas“ sutraukė apie 1,200 dalyvių, kurie atstovavo Europos Sąjungos istaigoms ir Europos pilietybės visuomenės organizacijoms. Tai buvo didžiausias ir paskutinis tarptautinis suvažiavimas prieš Helsinkyje įvyksiančią Europos Sąjungos viršinių konferenciją. Su ja užsibaigs ir Suomijos pirmininkavimas toje sąjungoje.

Apie suvažiavimą Tampereje BATUNą išsamiai informavo joje Lietuvos nevalstybinėi Jungtinių Tautų draugijai ir pačiam BATUN atstovavęs vilnietis profesorius Algis Geniušas.

Konferencijai baigiantis paskelbtoje deklaracijoje sakoma, kad Europos nevyriausybinių organizacijų nori kurti kontinento sąjungą, kuri siektų taikos, pastovios ūkinės raidos, ir gerovės. Sąjunga turi remtis pagrindiniais Europos vertybėmis, įskaitant demokratiją, visų piliiečių dalyvavimą politinėje raidoje ir išsipareigojimą gerbti žmogaus teises.

Pasak deklaracijos, dabar-

tinė „Europos pilietybės“ sąvoka yra per daug abstrakti — ją reikia priartinti prie tų Europos piliiečių esminių poreikių ir rūpesčių. Europos Sąjunga, drauge su jai priklausančiomis valstybėmis turi reikliau ir metodiškiau spręsti nedarbo problemą, remti švietimą, kovoti su pasaulinės apimtys diskriminacija, nelygybe, neteisybe, skurdu ir aplinkos žalojimu.

Deklaraciją pasirašiusieji tvirtai pasisako už Europos sąjungos plėtimą. Ateinančioji sąjungos viršinių konferencija turi aiškiai nustatyti naujų narių priėmimo datas.

Deklaracija taip pat pabrėžia nevyriausybinių organizacijų svarbą, užtikrinant Europos piliečiams vis didėjantį balsą Europos Sąjungos pagrindinėse institucijose.

Seminaro „Naujoji Europos saugumo architektūra — piliiečių požiūris“ metu, prof. Geniušas pabrėžė, jog Rusijai tęsiant savo genocidinę Čėčėnijos invaziją, arogantiškai nekreipiant dėmesio į pasaulio pasipiktinimą bei pasmerkimą, itin svarbu, kad Europos Sąjunga nuosekliai ir veiksmingai užtikrintų Europos saugumą ir skatintų demokratizaciją. Rusijos imperinio karingumo atgimimas stato pavojų jos kaimynams ir visos Europos saugumą.

Algimantas Kezys. Senoji St. Mary's bažnyčia Čikagoje.

Algimantas Kezys. Vaizdas prie Mokslo ir pramonės muziejaus Čikagoje.

Tautodailininkė Marija Stulpinienė. Nuotr. Antano Juškevičiaus

Leidiniai

Žvelgiant poeto žvilgsniu

saulėžiūra rinkinyje, pavadintame *Žvilgsniai*.

Verta pažymėti, kad Antanas Lipskis savo knygoje (ypač paskutinėse dviejose) užsirekomenduoja dvigubu talentu: kaip poetas ir kaip dailininkas. Jeigu *Rausvo dagio žiedė* būtų galbūt sunkoka pasirinkti, kam daugiau dėmesio skirti — poezijai ar daliai, tai naujausias rinkinys pirmenybę jau reikia užleisti poetui, o dailininkui tenka iliustratoriaus vaidmuo.

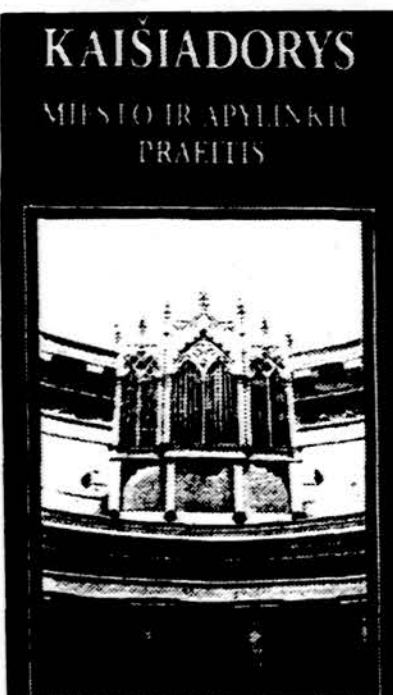
Nepaisant, kad Antanas Lipskis poetiniam talentui leidžia tvirtiau pasireikšti, jau žengdamas į brandesnę savo amžiaus pusę, jo poezija toli gražu neįsprausta į tradicines, „senoviškos“ eilėdaros rėmus ar nuotakas. Nors kečiuose knygos skyriuose padalinti eilėraščiai yra galbūt nevienodo lygio ir apima platų temų skalę, tačiau jie švieži, mintis aiški, neįpaimanti žodžių ir įvaizdžių voratinkluose taip giliai, kad skaitytojas visiška nesupratu, ką poetas nori pasakyti.

Kiekvienas iš penkių skyrių pradamas atitinkamu piešiniu ir parinktu motto (Alfonso Bukono, Janinos Degutytės, Birutės Baltrušaitytės, Vytauto Mačernio, Jurgio Blekaičio...). Knyga 162 psl., maloni ir rankas paimti, paspausioje gavome susipažinti su intymesne autoriaus pa-

Gera knyga apie Kaišiadoris

Jau niekas nebepaklaus, kas tie Kaišiadoris, kai tos dieceizijos vyskupas Vincentas Sladkevičius buvo pakeltas pirmuoju Lietuvos kardinolu mūsų laikais. Tai įvyko 1988 metais. Kaišiadorių miestas yra mažiausias iš visų dieceizinių miestų, teturįs apie 6,000 gyventojų. Tačiau tai svarbus geležinkelio mazgas arti Kauno ir Vilniaus — matyt, yra vertas savos monografijos. Kartu sulaukėme straipsnių rinkinio ir apie to miesto apylinkes. *KAIŠIADORYS: Miesto ir apylinkių praeitis*. Sudarytojas Olijardas Lukoševičius. Kaišiadorių muziejaus leidinys 1999 m., 216 pusl., iliustruotas. Knygoje skelbiama 1997 m. vykusios istorinės konferencijos medžiaga ir vėliau papildomai paruošti straipsniai apie Kaišiadorių apylinkių istoriją, etnografiją ir kultūros paveldą.

Pirmasis straipsnis yra Algimanto Miškinio „Kaišiadoris: keletas istorinės urbanistinės raidos (iki 1956 m.) faktų ir prielaidų“. Tai ne tik mažas, bet ir labai jaunas miestas. Pastatius 1862 metais naujojo geležinkelio stotį prie Juodkonių kaimo, susidarė sąlygos Kaišiadorių miesteliui kurtis. Tik 1950 m. gavo miesto teises. Tada ten gyveno mažiau negu 3,000 žmonių. Antrasis knygos straipsnis parašytas Astos Stalaučinskienės „Kaišiadorių miesto centro urbanistinė — architektūrinė raida“. Planas sudarytas iš įvairaus dydžio stačiakampių kvartalų su didele aikšte (buv. turgaus) priešais katedrą. Toliau randame tik du straipsnius, skirtus miesto istorijai: Jono Laurinavičiaus „Dvi senosios Kaišiadorių mokyklos“ ir to paties autoriaus sudaryta išsamiai Kaišiadorių miesto kronika iki 1997 m. gruodžio 30

d. — Kaišiadorių vyskupijos kurijoje — puslapio Interneto pristatymas.

Štai ištrauka iš tos kronikos: 1989.03.23 savivaldybės rinkimuose dalyvavo 35,5 rinkėjų. Didžioji knygos dalis skirta Kaišiadorių apylinkių istorijai: Paparčių domininkonų vienuolynas, krašto žydai, Didžiosios Kovos apygardos partizanai, Jonas Aistis ir Rumšiškes, Kaišiadorių rajono vargonai ir kultūros paminklų sąrašas. Etnografijai skirta straipsnį parašė žinomas kaimiško pirtų tyrinėtojas Stasys Daunys. Ši kartą — apie aludinko namą Žiezmaruose. Detalus šio XX amžiaus pradžios namo aprašymas iliustruotas gaisrais brėžiniais. Kitas etnografinis — tautosakinis straipsnis yra Vytauto Lapinsko „Šiandieninės darsniškiečių tradicijos“. Dar randame pasiskaitymo apie liaudies etiketą Kauno marių apylinkėse (Vingaudas Baltrušaitis). Ringailių apylinkės dainų ypatumus nagrinėja Daiva Šeškauskienė. Šiaip jau

SAULĖS AKMUO

Užgintą vaisių nusiskynė saulė
ir karšty savam
pavertė į akmeninę skeveldrą,
kad kristų iš degančių rankų
į žemę...

Ir krito skeveldra
į žemę,
karšta lyg ugnis.
Jei imsi į saują —
sudegsi;
jei stebėsi įbedęs akis —
apaksi;
jei paliksi ją vietoj,
kaip nuodėmių pradžia,
gulės tik apleistas akmuo,
numestas saulės...

ŽVILGSNIS ATGAL

Užauginai Tu mūsų
kiemo žolę,
atneši saują smėlio,
užkasei:

pavydą,
neapykantą,
skausmą,
juoką...

Sakyk, Viešpatie,
ar nebus
jau laikas
atsimti atgal:

kiemo žolę
smėlį,
praeitį...
Gal suprasime —
gyvename žvaigždynamis.

I LAISVĖ

Rezistencinės minties ir kultūros žurnalas *I Laisvė*, 1999 m. ruduo, Nr. 130 (167). Leidžia Lietuviškų studijų centras Čikagoje. Redaktorius Juozas Baužys, administratorius Jonas Prakapas: 14 Thelma Dr., Bakersfield, CA 93305. Spausdina *Draugo* spaustuvė Čikagoje. Knygos formato, 84 psl., iliustruotas nuotraukomis, o viršelyje — prof. Juozo Brazaičio nuotrauka, paminint 25 m. jo mirties sukaktį. Ta tema rašo Vytautas A. Dambra: „Nesibigiant rezistencija — 25 m. be Juozo Brazaičio“. Šiame numeryje taip pat rašo Kazys Ambrozaitis, pats redaktorius J. Baužys, Petras Zabitis, P. Algis Raulinaitis, Vytautas Bieliauskas, Vytautas Volertas, Jonas Pabedinskas, Vidmantas Valušaitis ir daug kitų. Aptariama VIII I Laisvės fondo studijų savaitė Anykščiuose, taip pat 43-ji Lietuvos fronto bičiulių studijų savaitė Dainavoje, yra nekrologų, „Atsiųsta paminėti“ — naujų leidinių, „Žmonės ir įvykiai“ skyrius. Žurnalas dar rimtai išpūdi, straipsniai svarūs ir objektyvūs, kalba gera.

nelabai vientisa, ši kraštotybinė knyga tvarkingai baigiamas asmenvardžių ir geografinių rodyklėmis.

Jurgis Gimbutas

Antanas Lipskis

PIEMENĖLIO MARŠKINIAI

Mano kaimenė tokia didelė...
Penkios linksmos avys ir
visas pulkas baltų debesų.
Siuvu dangų iš pašukinių marškinių,
bet jis ir vėl suyra...

Ir aš tyliai vienas verkiu:
turiu tik penkias avis...
tik irstantį būrį baltų debesų,
— kas nakvynei parvesti man liks?

Ir laukiu vakaro nuliūdęs,
ir plaukia akys sutrūkę mano marškiniai...
Parvesiu tik penkias avis... ir būrį
sudarasytų debesėlių dangaus pakraščiais.

PRIESAIKA NEGRĮŽTI

Dar neskubėk!
Ateik vėliau...
kai visos mintys bus išėję,
nebetrukdyd išsikalbėti —
nei lietus,
nei negimė dar laikai...
Sukursime vėl naują tiesą,
su žibantais piliastrais,
kaip statė Romoje vergai.

Padarę priesaiką daugiau negrįžti:
į liudėsį,
į praeikimą,
į sniego apgavystę,
mes, užsiję sau karūną
slaužes ar žuvis,
paskandinsim, kas negera,
kas negerbia mirties...

Dar neskubėk!
Ateik vėliau... daug vėliau...

VERTINGAS KALENDORIUS

Kadangi 2000-ieji paskelbti Kristaus Gimimo jubiliejaus metais, JAV Lietuvių Bendruomenė ta proga išleido vertingą, religinę-lietuvišką temą paremtą kalendorių. Jo įvadė JAV LB Krašto valdybos pirm. Regina Narušienė tarp kitko rašo: „Mes, JAV lietuviai, dėkome Dievui už Jo dovanas; mūsų lietuvišką kilmę, seną ir gražią lietuvių kalbą, garbingą mūsų tautos praeitį, už laisvę ir nepriklausomybę. Pasitikėdami Dievu, mes žengiam į Naująjį tūkstantmetį su tvirtu tikėjimu, meile vieni kitiems ir darbščios, pasiturinčios bei laimingos mūsų tautos ateities viltimi“...

Atvertus pirmuosius Kalendoriaus puslapius, akis sutinka šv. Tėvo Jono Pauliaus II, vysk. Pauliaus Baltakio, OFM, evangelikų liuteronų vyskupo Hanso Dumpio nuotraukos ir žodžiai, o tolimesniuose puslapiuose kiekvienas metų mėnuo papuoštas vis kita lietuviška bažnyčia ir gražiai pritaikytas poezijos posmais. Čia randame evangelikų liuteronų Tėviškes parapijos Čikagoje nuotrauką, Marijos Nekalto Prasidėjimo parapiją Brighton Parke, Čikagoje, Dievo Motinos Nuolatinės Pagalbos parapiją Cleveland, OH, šv. M. Marijos Gi-

mimo parapiją Marquette parke, Čikagoje, šv. Juozapo parapiją Scranton, PA, Nekalto Prasidėjimo parapiją East St. Louis, IL, Viešpaties Jėzaus Atsimainymo, Maspeth, NY, Dievo Apvaizdos — Southfield, MI, šv. Antano — Detroit, MI, šv. Kazimiero — Worcester, Mass, šv. Petro — South Boston, Mass, Marijos Apreiškimo — Brooklyn, NY, Pal. Jurgio Matulaičio misiją — Lemont, IL, šv. Trejybės parapiją — Hartford, CT, šv. Juozapo — Waterbury, CT, šv. Kazimiero — Los Angeles, CA, šv. Jurgio — Philadelphia, PA, šv. Andriejaus — Philadelphia, PA, šv. Kazimiero — Philadelphia, PA... Visos nuotraukos spalvotos, o visų mėnesių dienos išmarģintos vardais ir svarbiomis datomis. Atmintinių datų suvestinė pateikiama ir patį mėnesį. Kalendorių galima gauti *Draugo* knygynelyje.

METMENYS

Metmenys. Kūryba ir analizė. 1999 m. 77. Leidžia AM & M Publications (nuo 1959 m.) dukart per metus. Redaguoja Violeta Kelertienė ir Rimvydas Šilbajoris su talkininkais. Administruoja Marijos Nekalto Prasidėjimo parapija Brighton Parke, Čikagoje, Dievo Motinos Nuolatinės Pagalbos parapija Cleveland, OH, šv. M. Marijos Gi-

to O. Virkau; dailės priežiūra Noros Aušrienės; techninė redaktorė Henrieta Vepšienė.

Šiame numeryje nemažą medžiagos dalį sudaro Santaros Šviesos 1999 m. studijų savaitgalio skaitytos paskaitos bei pranešimai. Neturėjusiems galimybių tame renginyje dalyvauti, tai gera proga susipažinti su svarbiomis mintimis ir svarstybių išvadomis. Rašo Markas Zingeris, Leonidas Donskis, Kostas Ostrauskas, Jūratė Kiaupienė, Vainis Aleksa, Artūras Tereskinas, Aušra Veličkaitė ir kiti.

Ypač dėmesį patraukia trys Marko Zingerio prozos kūriniai, Kosto Ostrausko „Who is Godot“, o taip pat Vainio Aleksos „Nalų inasas ir šių dienų amerikiečių literatūra“. Tuo kyla klausimas: kas yra nalas? Autorius aiškina, kad tai jo paties sukurtas lietuviškas amerikietiško „zine“ atitikmuo. Kadangi „zine“ yra žodžio „maga-zine“ santrumpa, tad analogiškai „nalas“ kyla iš žodžio „žurnalas“... Iš tikrųjų reikia patiam pasisukauti šį straipsnį, kad pagaliau išsinarpliotum iš labirinto, kuriais skaitytoją vedžioja Vainis Aleksa.

„Kūrybiniuose pasauliuose“ knygas aptaria R. Šilbajoris, K. P. Žygas, K. Šatkauskas. Randame Stasio Eidrigevičiaus, Rasos Prišmontienės, Tauros dailės darbų, taip pat kiekvieno dailininko trumpas biografijos apybraižas.

Džiugu, kad *Metmenys* neįsnyko, nesumenkejo, kaip bandyta spėlioti, mirus jų didžiajam *spiritus movens* Vytautui Kavoliui. Linkėtina žurnalui gyvuoti dar ilgus metus ir liudyti užsienyje gyvenančių lietuvių aukštą kultūrinės brandos lygį.

NAUJASIS ŽIDINYS (AIDAI)

1999 m. lapkritis-gruodis, Nr. 11-12. Religijos, kultūros ir visuomenės gyvenimo mėnraštis. Leidžia „Aidų“ leidykla, Universiteto f. 4, 2001 Vilnius. Žurnalo steigėja — Ateitininkų federacija.

Tai aukštos kokybės mokslinis žurnalas su religiniu atspalviu. Turinyje: Paulius Subačius: „Laiskas redaktoriui — apie balvojus ir baltąją“; Algirdas Patackas: „Kodėl Čėtenėja?“, Regina Laukaitytė: „Lietuvos šventųjų vietų likvidavimo kampanija“; Vaida Kamuntavičienė: „Jonušas Radvila — išdavikas ar tėvynės mylėtojas?“, taip pat Apžvalga — Religija; Knygos ir žurnalai; In memoriam; Krikščioniškoji simbolika; daug iliustracijų. Nors, vartydami *Naująjį židinį*, vis dar pasigendame *Aidų*, ilgus dešimtmečius turėjusių savitą veidą ir įtakingą vietą užsienio lietuvių kultūriname gyvenime (pavadinimas „Aidai“ žurnalo viršelyje įrašytas tarytum atsitiktinai, lyg stengiantis, kad skaitytojai kuo mažiau į jį kreiptų dėmesio), tačiau *Naujasis židinys* yra svarus žurnalas, vertas kuo

platesnio skaitytojų dėmesio.

Ižengus į Naujosios metus, vėta prisiminti, kad Lietuvoje jau 10 metų eina mėnesinis katalikiškas kultūros žurnalas *Naujasis židinys* — *Aidai* ir jį užsiprenumeruoti. Tai ypatingas žurnalas, leidžiamas katalikų intelektualų, kuriame gvildomi moksliniai ir taip pat aktualios tautos problemos. Jau išėjo jo 100 numeris. Bendradarbiauja žymūs asmenys — įvairių sričių specialistai. Ypač šiuo metu žurnalas yra tapęs aktualus ir labai vertinamas Lietuvoje bei išsivijoje. Jis panašus į užsienyje leistą žurnalą *Aidus*. Iš esmės yra *Aidų* tęsinys, apimamas vis pasaulio lietuvių. Jo metinė prenumerata 44 doleriai. Į užsienį žurnalas siunčiamas oro paštu. Užsiprenumeruoti galima šiuo adresu: Rev. Leonardas Andriekus, P.O. Box 980, Kennebunkport, Maine 04046, USA.

Leidėjai laukia naujų skaitytojų ir kvietia jau prenumeruojančius pratęsti prenumeratą.

ATEITIS

Žurnalas vėl pastoviau po ilgesnio laiko pradėjo išvysti pasaulį — 1999 m. jau išėjo 2 numeriai, o šis yra 3-4. Leidžia Ateitininkų federacija Kaune. Redakcinę kolegiją sudaro Gediminas Karoblis, Irena Petraitienė ir dr. Arvydas Žygas; yra ir kitų talkininkų. Redakcijos adresas: Laisvės al. 13, LT-3000 Kaunas.

Leidėjų žodyje ateitininkai raginami uoliau bendradarbiauti savo žurnale, kuris turi gilią šaknis ir tradicijas — pradėtas leisti 1911 m., gyvenęs kaip tremtinys Vokietijoje po Antrojo pasaulinio karo, po to, kartu su dešimtimis tūkstančių lietuvių, negalinčių grįžti į savo tėvynę, atsidūręs svetingoje Amerikos žemėje, o dabar vėl, atrodo, stengiasi įleisti šaknis ten, kur jis iš tikrųjų priklauso, būtent, Lietuvoje. Linkime, kad taip ir įvyktų!

Šiame numeryje išsamiai aptariama po nepriklausomybės atkūrimo Lietuvoje atsikūrusios ateitininkijos dešimtmečio sukaktis (ypač įdomūs keturi puslapiai, kupini nuotraukų, kurios garsiau kalba už visus aprašymus). Medžiaga apimama ateitininkais: ir korespondencijos, ir ideologinėmis temomis straipsniai, ir istorijos užuominos... Kitaip tariant, naujai atgimusios *Ateities* numeriai nedaug skiriasi nuo visų kitų, metų metais leistų tiek Lietuvoje, tiek Vokietijoje, tiek Amerikoje. Kaip ir žurnalo pavadinimas byloja: tai tvirtas žingsnis į jaunimo krikščionišką, patriotinį, ateitininką auklėjimą, kuriant šviesesnę tėvynės ateitį. Toli nuo Lietuvos gyvenantys ateitininkai raginami pasirūpinti, kad *Ateitis* tokią ateitį turėtų, paremiant ją ir savo medžiaga, ir lėšomis, o ypač užsiprenumeruojant.

Naujasis ŽIDINYS

